

HELPT TOCH ALLEN.

DE N.V. Gelria vraagt concessie aan voor de ontginning van het mijnveld onder de gemeenten Winterswijk en Lichtenvoorde. Bij de gemeente 's-Gravenhage zijn plannen in bewerking om het stadsvuil over te brengen naar de Veluwe. De uitbreiding en verbetering van ons wegen- en kanalennet zal met kracht ter hand worden genomen. De termijn bepaald bij de Erfgooierswet verstrijkt in 1927 en dan kunnen de gronden in het Gooi gemakkelijk en vlug worden geëxploiteerd. Een gunstige omstandigheid hiervoor is de opheffing van de vesting Naarden. De nood in Drente eischt, dat het ontginningswerk in die provincie wordt bespoedigd, en gesteund door belangrijke subsidies van den Staat. De voordeelige exploitatie van den Sint Pietersberg is een aansporing om nog meer bergen in Zuid Limburg te vermergelen. In de Peel . . . doch ik zal maar eindigen, het lijstje is al lang genoeg.

Dit zijn allemaal heel goede dingen. We zijn er maar wat blij mee, dat we in ons land flinke productieve mijnen hebben, en hoe langer hoe minder zout en steenkolen behoeven te koopen in het buitenland. 't Is een dubbel buitenkansje, wanneer het stadsvuil kale woestenijen doet veranderen in sappige weiden en golvend graan. Hoe eerder er aan ons wegenschandaal een einde komt, hoe beter. Ook is het zeer genoeglijk, om buiten te wonen en 's morgens vroeg gewekt te worden door de wielewaal en de zwartkop grasmusch. En hoe gelukkig kunnen we ons gevoelen, wanneer wij werk bevorderen en welvaart. Maar als we nu zoo welvarend zijn en ons gemakkelijk kunnen verplaatsen langs veilige wegen, wat moeten we dan met onze levenslust, onze gevoeligheid, ons leven? Ik kan deze vraag, waar de wijsgeeren van alle eeuwen al over getobd hebben, natuurlijk niet beantwoorden. Maar wel weet ik, dat er veel levensgeluk ligt in de aanschouwing van het onovertreffelijk Nederlandsch landschap, zooals zich dat in den loop der eeuwen heeft gevormd en nog voort gaat zich te vormen, waar de ontwikkeling niet wordt gestuit of vervormd door de hand der menschen.

Er ligt een groote bekoring in, om overal langs onze stranden de vorming van nieuw land te zien, nieuwe duinen, nieuwe slikken met de weergaloos rijke en snelle ontplooiing van hun planten- en dierenleven. Even indrukwekkend is de groei en ontwikkeling van de veenlandschappen, hoog en laag, en met eerbied aanschouwen we woud en heide van de hooge gronden, waar onweerstaanbaar onze gedachten worden teruggevoerd naar de geweldigste gebeurtenis uit den jongsten geologischen tijd: het komen en gaan van het landijs. Toen het ijs zich terugtrok, bleef daar achter een Nederland van zand en slik en keien en dat kreeg gaandeweg zijn planten en zijn dieren. Naarmate het klimaat en de bodem veranderden, kwamen er steeds nieuwe planten en dieren bij en die verdrongen de vroegste. Doch sommigen bleven stand houden tot op dezen dag en verheugen ons met hun aanwezigheid. Duinen en stranden, meren en moerassen, heiden en

de heugenis van het oerwoud, rotsen van Limburg, beken van de Oostgrens, de verbredingen in de winterbedding van onze groote rivieren, die vormen met elkaar het vrije Nederland. Wat blijft daar nog van over, wat behoort er over te blijven?

Het is hoog tijd, dat we deze laatste vraag afdoende beantwoorden, want er dreigt allerlei gevaar. Waar Lichtenvoorde en Winterswijk aan elkander grenzen ligt het Korenburger veen, een der schoonste hoogveenlandschappen, thans voor het grootst gedeelte een der bezittingen van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten. Zal dat kunnen blijven bestaan, wanneer daar in het rond de grond wordt geperforeerd, wanneer er bergen van afval worden opgeworpen

Weelderige groei van Slangenwortel in het Scheersche veld.

Foto J. POSTMA.

naast spoorlijnen en kanalen, emplacementen en werkplaatsen? Zullen de concessionarissen en hun ingenieurs, de Gedeputeerde Staten van Gelderland en het Bestuur der Vereeniging met elkander een goede oplossing vinden? Ik wanhoop er niet aan en verheug mij er zelfs op, dat dergelijk overleg thans noodzakelijk blijkt.

En Drente? Veertig jaar geleden was Drente voor ons Hollanders nog een gewest van fabelachtige wildheid. Rottum leek destijds geheel ongenaakbaar. Drente was het verleden. De groote hunebedden, hoezeer reeds ingeperkt tusschen de witte paaltjes, vertoonden ons de indrukwekkendste steenblokken uit den ijstijd en getuigden voor onze verbeelding van tijdgenooten van 't rendier. Waarschijnlijk hadden we het mis, maar dat doet er niet toe. De dorpjes waren oud en eerbied-

waardig tot het laatste huisje en schuurtje toe en hun gordel van bouwland en weide was slechts enkele honderden meters breed. Dan volgde het eiken kreupelbosch, de beroemde strubben met hun bodemgroei van varens en boschbessen allerlei planten van het woud. Wij wisten dat we hier en daar in die strubben de Zevenster konden vinden, *Trientalis europaea*. We hadden nog geen erg in de nog zeldzamer plant, die nog duidelijker getuigt van het oerwoud van voorheen, de Zweedsche kornoelje, *Cornus suecica*. Die is pas een goede twintig jaar geleden voor 't eerst gevonden in de Zeyer strubben.

In zijn studie over Drente in het Gedenkboek Schuiling vertelt de geograaf G. J. A. Mulder, dat de hooge Drentsche dorpen als het ware uitgehouwen zijn

Het Scheersche veld, een veenmoeras in het Zuiden van Drente.

Foto J. POSTMA.

uit het oerwoud. Vandaar dat de erven en de dorpen zelve nog vaak omgeven zijn door een strook van geboomte of struiken. Wij kennen die Drentsche wallen met hun zware eiken. In veel dorpen hebben de eiken plaats gemaakt voor populieren, zelfs voor Canada's en die vormen dan wel een scherpe tegenstelling met de hunebedden of met de Wolverlei. Maar van de oude randbosschen is nog veel in stand gebleven en het zou een goed werk zijn om die nog eens af te zoeken naar kornoelje en zevenster. Ook Graebner (*Die Heide Norddeutschlands* 1925) maakt melding van eeuwenoude bosschen van kreupel-eiken in de heiden van Noordwest-Duitschland. Zij zijn bij de bevolking bekend als Kratt- of Stühbuch en bestaan uit onverwoestbare uitstoeelingen van eeuwenoude eiken. In de

Zeyer strubben vonden wij ook stoelen met een omtrek van eenige meters en tusschen die eiken stond het vol met blauwe en roode boschbes, Klein Wintergroen en Zevenster en Zweedsche Kornoelje, natuurmonumenten in den allerstrengsten zin van het woord. Daarom moeten wij die strubben behouden en ook de bosschen bij Havelte waar de Herfst-schroeforchis (*Spiranthes autumnalis*)

De Zweedsche kornoelje tusschen de boschbessen in de Zeyer Strubben.

Foto W. BEYERINCK.

groeit en het Mantinger bosch, door Beyerinck eenige jaren geleden in ons tijdschrift beschreven en nog zoo menige heide en moeras, die, slechts bij weinigen bekend, verspreid liggen in allerlei deelen van dit merkwaardig gewest.

Er is al wel een begin gemaakt met het behoud van het Drentsch natuurschoon. De Zeyer strubben zijn een bezitting van een goed natuurvriend, ook de bosschen met de Schroeforchis zijn in veilige handen. De Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten bezit reeds het Brandeveen bij Havelte en het woeste Balingen en Mantinger Zand met zijn prachtige jeneverbessen.

Het Staatsboschbeheer spaarde het Lheebroeker Zand en heel in het Noorden bij Zeegse heeft Prof. van Veldhuyzen zijn planten-

tuin. Maar ongetwijfeld — we kennen er eenigen — zijn er nog heidenen en oude boschpartijen, die even goed waard zijn, om behouden te worden, en dat moet spoedig gebeuren, want het ontginningswerk zal op groote schaal worden uitgevoerd. Laat ieder, die er gelegenheid voor heeft, Drente nog eens ter dege doorzoeken en ons de landschappen aanwijzen, die gespaard moeten worden.

De kans, dat ze gespaard zullen worden is niet gering, want de Drentsche Overheid, die met zooveel kracht en talent de ontginningen bevordert, kanalen

doet graven, wegen doet aanleggen, heeft ook een diep besef van de beteekenis van het Drentsch natuurschoon en koestert ook den innigen, oprechten wensch om zooveel mogelijk daarvan te behouden. Maar Drente heeft geen geld. De Staat der Nederlanden steunt met groote subsidies ter bestrijding van de werkeloosheid de ontginning van de woeste gronden. We waren al gered, als zij voor elken gulden, daaraan besteed, een kwartje op zij legde voor het behoud der landschappen, die te mooi en te belangrijk zijn, om ontgonnen te worden. Misschien kan het Staatsboschbeheer in die richting werken en Natuurmonumenten is er ook nog.

Er is dus veel werk aan den winkel, niet alleen in Gelderland en Drente, maar ook in Friesland, en Overijssel, Utrecht, Brabant, Limburg, Holland. Alles komt te gelijk in het gedrag en dikwijls zijn wij in een stemming om „het Vaderland in gevaar” te verklaren. „La Patrie en danger”! Dat was een machtig woord en het heeft zijn uitwerking niet gemist.

Moge het ons ook in deze dagen tot verhoogde inspanning sterken voor het behoud van ons mooie en merkwaardige vaderland.

JAC. P. THIJSS.

KIKKERS-ENQUÊTE.

Vervolg van bladzijde 56.

No. 5. Het vuurpadje (*Bombinator pachypus*) is onmiddellijk te kennen aan z'n geel met blauwzwart gemarmerde onderzijde; de bovenkant is zwartgrijs, soms met onduidelijke lichtere vlekken, geheel gekorrelde; nog al plat van lichaam en kop.

De pupil hartvormig of schoppenaasvormig; geen trommelvlies. Bij ons (alleen?) in Zuid-Limburg (tot hoever?) in allerlei kleine leemige poeltjes en plassen in het kruitgebied. Ze liggen graag met uitgespreide pooten aan de oppervlakte van het water te drijven en duiken bij verontrusting onmiddellijk onder. De mannetjes maken 's avonds een heel kenmerkend geluid, één krachtige welluidende toon als ... oëf ... oëf ... oëf langzaam en regelmatig herhaald; de toonhoogte van ieder mannetje is anders ingesteld, als er een groot aantal tegelijk bezig zijn, klinkt het concert heel gevarieerd, het maakt op iemand, die er eens naar heeft zitten luisteren in een pikdonkere stille geurige nacht een indruk, om nooit weer te vergeten.

De vuurpadjes overwinteren onder steenen en in spleten in de grond, soms ver van hun poeltjes af, die ze in 't voorjaar betrekkelijk laat (eind April) weer gaan opzoeken. Het schijnt dat ze meer dan eens per jaar eieren leggen. De eieren worden afzonderlijk gelegd en zinken op de bodem van de poel of plakken vast aan waterplanten; de dooier is